

Ono

הקריה האקדמית אונו

Ono Academic College

ידיעון / דצמבר 2024
הפקולטה למדעי
הרוח והחברה

תוכן עניינים

4	יובל תנורי לימן	פתיחה
5	שפה ופערים ד"ר שירה סופר ויטל	
8	טיפול במשחק	טראומה
11	סבתא ניצולת שואה	נרטיב
13	עניין מנטלי	ספורט
15	מטפלים באמנות	התמודדות
17	יומן מלחמה	מילואים
18	עידן רייכל	מוסיקה
19	הסמסטר בציורים	תרבות
20	אפליה באקדמיה	מאבק

דבר המערכת | יובל תנורי לימן

אם יש תקווה להיאחז בה בשנה הקשה שעברה עלינו ובזו שנפתחה כעת, היא נמצאת בכוח האדיר של החינוך ליצור חברה רב-תרבותית טובה

קיים ייצוג לכל רבדי האוכלוסייה בישראל – הלאומיים, הדתיים, העדתיים, הסוציו-אקונומיים והפוליטיים. בעוד שהחברה הישראלית סובלת בשנים האחרונות משסעים הולכים ומעמיקים, כאן הצלחנו לייצר מודל רב-תרבותי משלב המעניק תחושת בית אקדמי לכל הנכנס בשערי.

"הקסם" הזה לא קרה מעצמו. הוא תולדה של עבודה יומיומית על חינוך לסובלנות וכיבוד תרבותו של האחר. הקמפוסים שלנו הם מקום שבו אפשר להיראות אחרת, להתנהג אחרת, לחשוב אחרת (ואפילו מנוגדת) ולבטא את כל אלה בצורה חופשית, וגם להסכים שלא להסכים מבלי לפרק את המרקם הקהילתי והחברתי העדין. יתרה מכך, הגיוון הוא כוח של עושר מחשבה ולמידה מצורת חשיבה ותרבויות שונות.

בעודי צופה בתיאורי הזוועה מהשבעה באוקטובר והמלחמה המתנהלת בעקבותיהם במהדורות החדשות, חשתי את העצבים – שלי ושל הסובבים אותי – הולכים ונחשפים. בכל יום שחלף, ראיתי את העצב הופך לכעס, החרדה מיתרגמת לתוקפנות והסובלנות מתפוגגת אל מול ההחלטיות.

תמיד התגאיתי בפני חבריי בכך שאילו היתה "כמוסות אונו" שאפשר היה לבלוע, מדינת ישראל היתה מקום טוב יותר לחיות בו, ואילו כעת חששתי שגם זה, כמו רבים אחרים, עתיד להתפוצץ. האם "הבית האקדמי" שלנו יצליח להכיל חיילי מילואים שחזרו משדה הקרב לצד חרדים המפגינים נגד גיוסם, יהודים לצד ערבים ותומכי "עד הניצחון" לצד אלה הזועקים לסיום המערכה והחזרת החטופים בכל מחיר שהוא?

שנת הלימודים תשפ"ד תיזכר כאחת השנים הקשות והרעות במדינת ישראל ובחיי שלי אבל דבר טוב אחד קרה בה – הבלון לא התפוצץ. סערות – היו; מחאות – נשמעו; ויכוחים עזים – ניטשו; אבל הרקמה האנושית נותרה שלמה וחיה. ואם יש תקווה להיאחז בה בפתיחת שנת הלימודים הזו היא כוחו האדיר של חינוך ביצירת חברה רב תרבותית, טובה וברת קיימא.

שנת הלימודים השנייה היוצאת לדרך אל תוך מלחמה. אנו פותחים אותה כשאנו חסרים 24 בוגרים וסטודנטים שלנו, אשר נרצחו במאורעות השבעה באוקטובר, בשבי או נהרגו בשדה הקרב.

על אף שלבינו שנת דם בעקבות המאורעות, הוא לא שכח את דרכה של הקריה האקדמית אונו וידע גם להיפתח, לתת ולנחם מיד לאחרים: בעת הזאת התמלאו מעונות הסטודנטים מפונים, תרומות ומתנדבים, הסגל האקדמי נרתם לסיוע למשרות ומשרתי המילואים בלימודים וכולנו יחד הבנו שהמונח "אקדמיה" צריך לשלוח זרועות אל מחוץ לכיתה וליישם את מה שנלמד בה על מנת לתת מענה למצוקות הגדולות בימים הללו.

אני גאה לומר כי הפקולטה למדעי הרוח והחברה עשתה בכך חייל – מרצות, מרצים, סטודנטיות וסטודנטים הביאו ידע, כישורים ונשמה, ובהתנדבות מלאה היו הראשונים לאסוף את רסיסי הלב ולהתחיל במלאכת השיקום הארוכה של החברה והמדינה. זה המקום לומר תודה לכל אחת ואחד שנטלו, ועדיין נוטלים, חלק בכך.

לצד שליחותנו החברתית, לא הפקרנו את הזירה האקדמית ומאז השבעה באוקטובר אנו חוקרים ומפתחים תכנים אקדמיים להכשרת נשות ואנשי מקצוע על מנת לאפשר להם לטפל באלפים הרבים שנפשותיהם וגופם נותרו מצולקים. בכל התוכניות האקדמיות שילבנו הכשרה אשר מכינה את הסטודנטים שלנו לתת מענה כאנשי חינוך וטיפול לכל אותם אלה המתמודדים עם טראומה.

לצד כל אלה, לא אכחיש כי מאורעות השנה האחרונה עוררו בי באופן אישי חשש לפגיעה במרקם האנושי והחברתי יוצא הדופן שייצרנו בעמל רב במשך שנים בקמפוסים שלנו. הקריה האקדמית אונו היא מוסד שבו

הצעד הראשון הוא ללמוד את השפה, התרבות והדת

שנה אחר שנה, מפתיעה ד"ר שירה סופר-ויטל את הסטודנטים בשפה הערבית העשירה שלה. כעת היא מסבירה את החשיבות שכולנו, מכל חלקי החברה הישראלית, נלמד את השפות ואת התרבויות על מנת לגשר על הפערים

החיבור שנוצר בינה לבין הסטודנטים, היא מספרת, משמעותי מאוד ונוכח בכיתה. "החיבור שלי הוא לשפה, לתרבות, להיסטוריה, לכל העושר והמגוון הלשוני שקיים בחברה הערבית – השפה המדוברת (עאמיה), השפה הספרותית (פוצחא), מטבעות לשון, פתגמים ועוד", היא ממשיכה. "גם במסגרת הלימודים האקדמיים שלי, התמחיתי בלימודי קוראן ופרשנות הקוראן. הידע הזה מאוד משמעותי ונוכח בתהליכי הלמידה בקורסים שלי".

איך זה מתבטא בשיעורים?

"כשאני מגיעה כמרצה, אני רואה בעצמי גשר בין תרבויות, בין שפות ובין מקומות. בעצם מה שמחבר את כולנו לשיעור, אותי ואת הסטודנטים, זה הידע האקדמי. המטרה היא לקחת את העולם האקדמי שיכול לפעמים להיות קר ומנוכר ולהנגיש אותו לתרבות ולעולם של הסטודנטים, להווייה, להיסטוריה ולרקע האישי שלהם.

"במקרים רבים אני מוצאת שהידע של השפה והידע של התרבות והדת מאוד משמעותיים לתהליכי ההוראה בקורס, מכיוון שיש נושאים שאנחנו לומדים ומושגים שמקבלים משמעות שונות בתרבויות שונות, בחברות שונות, והחשיבות של התאמת התוכן האקדמי וההנגשה שלו מבחינה לשונית ובוודאי מבחינה תרבותית לסטודנטים שמגיעים מהחברה הערבית על כל גווניה, משמעותי מאוד. זו חברה שיש בה תרבויות שונות – דרוזית, בדואית, מוסלמית, נוצרית, צירקסית, נשים וגברים, וההיבט המגדרי משמעותי".

קרייט צילום: נימר כבהה

כמנהלת האקדמית בתואר השני בחוג לחינוך וכמרצה, נפגשת ד"ר שירה סופר-ויטל עם כל מגוון האוכלוסיות שישנן בקריה האקדמית אונו – מנקודות המפגש הייחודיות שישנן בחברה הישראלית. חיבור מיוחד, מוצאת סופר-ויטל לסטודנטים שמגיעים מהחברה הערבית, בזכות השפה המשותפת.

"מגיל צעיר מאוד, כבר מגיל הילדות, התחלתי ללמוד ערבית", היא מספרת. "הרצון העז ללמוד את השפה התחיל מבית סבא וסבתא, סבא שעלה מאורפה שבטורקיה וסבתא שעלתה מחאלב שבסוריה ושזרו מילים וביטויים בערבית – בשיחות שלהם. הדבר יצר אצלי מוטיבציה גדולה ללמוד את השפה באופן עצמאי, בבית הספר ואחר כך באוניברסיטה העברית בתוכנית המצטיינים בחוג לשפה וספרות ערבית ובלימודי תעודת הוראה בערבית לבתי ספר תיכוניים".

מה האתגר המרכזי בעיניך מבחינתך?

"בעיניי, האתגר המרכזי הוא גם הדבר הכי משמעותי שאני עושה בקורס – איך להוות גשר משמעותי בין העולם האקדמי לבין העולם התרבותי, האתני, הלשוני והרקע האישי שכל סטודנט מגיע ממנו. זה הרציונל שמנחה אותי. אני רואה חשיבות מאוד רבה לכך שכל אחד מאיתנו יהווה בעצמו גשר משמעותי בין תרבויות ושפות, וייצור את הגשר הזה בין הסטודנטים שמגיעים מחברות שונות לבין עצמם.

"הדגש הוא לא לראות בשוני הקיים בין הסטודנטים קושי, אלא להפך – נכס ומשאב מאוד מאוד משמעותי לתהליכי הלמידה וההערכה בקורס. בעצם, יש לנו הזדמנויות לקדם למידה משמעותית בזכות העובדה שסטודנטים מרקעים שונים ומתרבויות שונות, מגיעים עם ידע קודם ורקע אישי מגוון ושפות אם שונות. הם נותנים לנו הזדמנות חד פעמית בשיעור, להכליל, להביא לשיעור את כל ידע העולם הזה ולהמחיש את עולם התוכן האקדמי על כל הרבדים והמשמעויות והמורכבויות. בהוראה הרב תרבותית ידע העולם הזה הוא משאב מאוד מאוד גדול ונכס בהוראה, שאנחנו צריכים לדעת להשתמש בו.

ובכל זאת ישנם פערים, גם שפתיים.

"כמובן שההנגשה הלשונית חשובה מאוד. לא תמיד הסטודנטים מבינים מושג כזה או אחר, ובמקרה הזה הידע שלי בערבית עוזר מאוד. באופן כללי, אם רוצים להגיע לעולם האישי של הסטודנט ולנגעת בו, שימוש בשפה שלו – הערבית – היא דרך מצוינת להיכנס לעולם הפנימי שלו ולעורר חוויה של מסוגלות עצמית. כך אנחנו יכולים לדבר במושגים מתוך העולם שלו והידע הקודם שלו. יש לזה משמעות גדולה מאוד, להנגשה הלשונית כי היא מחברת בין הידע הקודם של הסטודנט לתוכן האקדמי".

מה היית ממליצה למרצים, בקשר שלהם עם הסטודנטים הערבים?

"למרצים שלא שולטים בערבית, אני ממליצה לפחות ללמוד ברכה או שתיים בתחילת השיעור, 'סבאח אל נור', 'מרחבא', 'מסאא אל חיר'. ברגע שהשתמשת בשפה של הסטודנט כבר בתחילת השיעור, יצרת אצלו תחושה של מסוגלות ומוטיבציה ובעיקר יצרת אצלו חיבור לשיעור ואליך. כמנהלת אקדמית של התואר השני אני עובדת באופן צמוד עם החברה הערבית, ורואה יום-יום כמה הנושא השפתי יוצר קירוב לבבות ומייצר אינטרקציה בין-אישית אחרת, שמייצרת דיאלוג שיתופי ומשמעותי "בגובה העיניים". כשאנחנו מדברים בשפת האם של הסטודנט, אפילו כברכה בתחילת או בסוף השיחה או השיעור, אנחנו יוצרים תחושה של קירבה בינינו. שפה היא כלי מרכזי בתקשורת ובהוראה. אם יש אפשרות ליצור תחושת חיבור או תחושת מוטיבציה ומסוגלות אצל הסטודנט, באמצעות ברכה או הנגשה של הנושאים, זה יכול לעשות את ההבדל גם בהיבט של ההצלחה האקדמית של הסטודנטים".

בשנים האחרונות דווקא הלכנו קצת לאחור, בכל הקשור למעמד השפה הערבית ולמוטיבציות של יהודים ללמוד אותה.

"לצערי הנושא הזה באמת לא נמצא בראש מעייניי של כל החברה היהודית בישראל וחבל. אנחנו רואים שהפוטנציאל לימוד של ערבית הרבה יותר גדול. אין מספיק יהודים שדוברים ערבית. הרבה פעמים אני מרגישה חריגה במובן הזה. רצוי שהמצב הזה ישתנה, בדיוק כפי שזה טריוויאלי מבחינתנו שערבים ילמדו עברית. גם כמורה לערבית הרבה שנים, אני רואה שיש חשש או קושי רגשי להיפתח לשפה הערבית, להיפתח לאסלאם וגם ללמוד את התרבות הערבית. הצעד הראשון שאנחנו צריכים לעשות הוא ללמוד את השפה, להכיר את התרבות ואת הדת. אני חושבת שהדיעה של התרבות, של השפה, של הדת, יכולה להעשיר את השיעורים, את המושגים, את התיאוריות והיישומים שלהן שאנחנו מלמדים".

"התשובה שלי היא שאחד הדברים שאנחנו צריכים לזכור, במונחים של אדוארד סעידי, הוא שכאשר אנחנו מלמדים תיאוריות, אנחנו צריכים לחשוב מאיפה הן צמחו, מי פיתח אותן, מי קהל היעד, האם הן מתאימות לסטודנטים שלנו. כשאנחנו בונים סילבוס לקורסים, אנחנו נותנים את הדעת על התיאוריות והמושגים שאנחנו רוצים ללמד, ומאוד חשוב בעיניי שניתן גם את הדעת על ייצוג הידע הזה באמצעות נקודות מבט שונות מבוססות תרבות וההקשרים השונים של הידע הזה. זה נכון לתיכון ונכון בוודאי לאקדמיה. "כשאני חושבת איך אני כסטודנט ערבי או כסטודנטית ערבייה הייתי מבינה ומפרשת את הנושאים שאני מלמדת, אני נדרשת להבין את התרבות, להכיר אותה לעומק, כדי להתאים את התכנים אליה ולהנגיש אותם. הנושאים שאנחנו מלמדים בחוג לחינוך וחברה, מפסיכולוגיה, שילוב והכלה של אנשים עם מוגבלויות ועד נוער בסיכון, מקבלים משמעויות, יישומים והיבטים שונים בחברות השונות. לא תמיד מתעכבים על התאמת הנושאים, המושגים, התיאוריות וההשלכות היישומיות שלהם לאוכלוסיה שאנחנו מלמדים, וההתאמה הזו היא קריטית בעיניי".

התקופה הזו, מאז השבעה באוקטובר, שינתה משהו בתפיסה שלך את האפשרויות לחיבור בין קבוצות האוכלוסיה בישראל?

"הנושא הזה של יצירת גשרים בין תרבויות מלווה אותי המון שנים. משימת חיי היא לטפח הבנה וקירוב לבבות בין אנשים מחברות שונות המרכיבות את הפסיפס הרב-תרבותי של החברה הישראלית בה אנו חיים. יש המון תהיות, המון שאלות, והבנה של המורכבות של יצירת הגשר בין החברה היהודית לערבית ואיך עושים את זה נכון. אני אתן דוגמא. לימדתי במגמת ערבית בבית ספר למצטיינים ומחוננים שלמדו בו תלמידים יהודים וערבים. לימדתי חמש יחידות לימוד ובמסגרת הזו לומדים יחידה שהיא קוראן, כך יצא שלימדתי גם את התלמידים הערבים קוראן. הנושא הזה עורר הרבה שאלות חכמות בקרב הילדים, ואחד מהם שאל האם אני נשאת יהודיה אם אני מלמדת קוראן. זו שאלה שמקפלת בתוכה המון הנחות יסוד שיש לנו כבני אדם על תרבויות ודתות אחרות.

לשחק את זה

בבסיס תחום הטיפול במשחק, עומדת ההבנה שהמשחק כשלעצמו הוא מרחב מרפא, ובאמצעות המשחק ילדים יכולים להתמודד גם עם טראומות | עם פתיחת התואר הראשון במדעי ההתנהגות עם תעודת מדריך משחק טיפולי בקריה האקדמית אונו, **ד"ר רונן ברגר** עורך היכרות עם התחום

הנחת היסוד של תחום הטיפול במשחק הוא שמשחק כשלעצמו הוא מרחב מרפא. שילדים שיכולים לשחק "משחק עמוק", מגוון ובחילופי תפקיד יכולים לרפא את עצמם. ניתן כמובן לעזור להם באמצעות טיפול במשחק ויצירה אבל הם ידעו לבחור ולשחק משחקים שסיפרו את סיפורם, יאפשרו להם לעבד אותם וליצור באמצעותם חווית תיקון ויצירה של מציאות חליפית ומועדפת.

ההנחה הזו מתבססת על המונח "מרחב פוטנציאלי" של דונלד וויניקוט, שמגדירה את מרחב המשחק כמקום שמתקיים בין המציאות לבין הדמיון. מקום בטוח שבו שלושת חוקי המציאות – זמן, מקום ותפקיד, משתנים כך שהאדם המשחק יכול לבחור וליצור לעצמו את המציאות הרצויה.

האדם המשחק יכול להיות בכל מקום ומה ואיך שהוא רוצה. בזמן שהוא שווה במרחב הדמיוני הבטוח הזה הוא יכול לבטא ולחקור נושאים והתנהגויות טאבו – נושאים שאסור או מסוכן לדבר ולהתנהג במציאות, לחקור את משמעותם וגם לפתח ולהרחיב תפיסות ודרכי התנהגות שיעזרו לו להתמודד עם המציאות הקונקרטית, שמעבר ל"קיר הרביעי", במציאות.

ככל שהילד ו/או האדם המבוגר יכול להרשות לעצמו לוותר על השליטה הזמנית במציאות ולהיכנס עמוק יותר לתוך מרחב המשחק, כלומר להתנסות בהמצאת ויצירת הסביבה, החוקים, הדמויות והסיטואציה כך ביטוי של נושאי הטאבו והמחקר שלהם יתרחבו ואיתם גם האפשרות לעבור תהליכי למידה וטרנספורמציה.

מזה שנים שאני מלמד play therapy במסגרות שונות להכשרת מטפלים ובמוסדות טיפוליים שעובדים עם ילדים, ואף שהתחום קיים בעולם כבר למעלה מארבעים שנה ונדמה שהוא מוכר ונפוץ, אני עדיין פוגש שאלות בסיסיות לגבי – מה זה אומר טיפול במשחק, מה עקרונות היסוד של התחום, איך פועלים בו, האם יש ומה מקום המילים והשיקופים המילוליים בתהליך, עד איזה גיל ניתן לעבוד בטיפול במשחק ומה כל זה אומר על תפקיד ועמדת המטפל במשחק.

מתוך אהבתי הגדולה לתחום, ההכרות עם יעילותה ולקראת פתיחת תכנית לימודי התעודה למטפלים "שילוב אמנויות ומשחק בטיפול" שפתחנו השנה, ובהמשך להתמחות בתחום שפתחנו לפני שנתיים בתואר השני בחינוך בקריה האקדמית אונו, החלטתי להרחיב מעט על הנושא.

בהקשר זה חשוב להכיר גם את המשמעות והתרומה של משחקי הקופסא לטיפול. להבדיל מהמשחקים הדרמטיים והדמיוניים (Play) למשחקי הקופסא יש הגדרות ברורות של איך הם מתנהלים ומה החוקים שלהם. משחקים אלה מתקיימים במרחב קונקרטי יותר שקרוב יותר למציאות, ולכן לילדים שמתקשים להיכנס לעומק המרחב המשחקי, שיש להם יותר צורך בשליטה, ארגון וסדר יהיה קל יותר לשחקם.

גם במרחב זה בחירת המשחקים, ואופן המשחק בהם יוכל ללמד אותנו רבות על עולמו של הילד, תפיסתו העצמית והחברתית והאופן שבו הוא מביא עצמו לעולם. כך למשל כאשר ילד "ירמה" ננסה לא להתבונן בנושא ברמה המוסרית-חינוכית ולחנך אותו שיפסיק, אלא להתבונן במה התנהגותו מספרת עליו ומה ניתן באמצעות התערבויות במשחק לעשות כדי להרחיבה. למשל, האם הילד משנה את חוקי המשחק רק לעצמו ולא מרשה לי לשנותם גם, או שמציע לשנותם גם עבורי וגם עבור יתר המשחקים, במקרה של טיפול קבוצתי במשחק? או, האם כשהילד מרמה הוא מסתיר ממני את מעשה ה"מרמה" או שחושף אותה בפני ובעצם רוצה שאראה אותה ובדוק איך אגיב? מה יותר חשוב לו, לשחק או לנצח?

אולם, לא כל הילדים (והמבוגרים) יודעים או יכולים להיכנס לעמק המרחב היצירתי ולשחק משחק עמוק. ילדים שגדלו בסביבה שאינה בטוחה – בגלל הורות חסרה, אלימות בבית או מחוצה לו, והיו צריכים לשמור כל הזמן קשר על המציאות כדי שמשהו רע לא יקרה להם ו/או לסביבתם, לא יכלו "לעצום עיניים ולהתמסר למשחק". ילדים כאלה התנסו והפנימו רק באופן חלקי את היכולת להיכנס לעמק המרחב פוטנציאלי-משחקי ומכאן גם את אפשרויות המחקר וההחלמה הטמונים בו.

בעבודה עם ילדים כאלה תפקיד המטפל הוא לעזור למטופל (הילד או למבוגר) ללמוד איך ליצור לעצמו את המרחב הזה, איך להיכנס לתוכו, לשהות בו ולחקור את העולם באמצעותו. המטפל צריך ליצור סביבת משחק בטוחה, בסוגי ובסגנונות משחק ויצירה שבטוחים ומותאמים לילד ולאיכות הקשר שבניהם ובאמצעותם לבנות קשר של אמון ולהרחיבו.

האמון הבסיסי קשור ותלוי בכך שהמשחק שייבחר מותאם לילד וששניהם יכולים לשחק אותו יחד, או לחלופין שהילד יכול לשחק בו בנוכחות המבוגר. הרחבת סוגי וסגנונות המשחק והיצירה של הילד שיתקיימו בהדרגה, ירחיבו גם את יכולות התקשורת שלו ויכולתו להיות בקשר. הם יכולים גם להרחיב את הפרספקטיבה שלו על העולם, התפקידים שיוכל לגלם במרחבים החברתיים וגם לפתח את הגמישות שלו, בעזרתה הילד ו/או המבוגר יוכל להתמודד עם אי וודאות ומציאות משתנה.

אני, שמאמין מאד בכוח המרפא והטרנספורמטיבי של המשחק והיצירה, נוטה לעבוד בגישה הראשונה. אולם, בהתאם למטופלים ולסיטואציה המשתנה, אני יכול גם לשלב בטיפול מילים ולעזור למטופל בתהליך ההעברה החשוב שבין המרחב הדמיוני למציאות.

לצער, חרף העובדה שתחום הטיפול במשחק קיים מזה שנים, הוא עדיין לא נלמד בצורה מוסדרת בתוכניות אקדמיות להכשרת מטפלים בכלל וגם לא בתוכניות שאמורות להכשיר אנשי חינוך בכלל ולעבודה בגיל הרך בפרט. לפני שנתיים פתחנו בתוכנית ה-MA בגיל הרך בקריה האקדמית אונו התמחות ייחודית בטיפול במשחק שמעניקה לסטודנטים כלים תיאורטיים ויישומיים שבהם יכולים להשתמש בעבודתם המגוונת בתחומי החינוך והטיפול.

הידע שהם רוכשים בלימודים עוזר להם לקדם תהליכים חינוכיים וטיפוליים בעבודתם עם ילדים צעירים – לעזור להתפתחותם הרגשית, החברתית, קוגניטיבית וגופנית. היא מקנה כלים לא מילוליים שמאפשרת לילדים לספר את הסיפור שלהם, לעבד חוויות, ללמוד ולפתח מיומנויות חיים חשובות. התוכנית משלבת לימודים חווייתיים, ונותנת מקום נרחב לתהליך תוך לימוד כלים יישומיים לעבודה בשטח. אתם מוזמנים ומוזמנות לבוא לשחק איתנו ולרכוש כלים חווייתיים יעילים לעבודה חינוכית וטיפולית עם ילדים ומבוגרים.

מכאן, ולאחר שנתבונן בדרכי המשחק והתבניות של הילד, נוכל לקיים התערבויות מתוך המרחב המשחקי. במקום לצאת ממרחב המשחק ולשקף את ההתנהגות באמצעות מילים, נוכל לעשות זאת מתוך המשחק ובאמצעותו. למשל במקרה הראשון שתיארתי, אוכל לומר משהו כמו, "גם אני רוצה לשחק ככה"... או "זה לא פייר – אם לך מותר גם אני רוצה". באופן הזה, ההתערבות לא תשבור את הרצף המשחקי והקשר שנוצר. היא תנסה בראש ובראשונה להמשיך את המשחק המשותף, ולשמור על הקשר ומתוכו ללמד את הילד גם דרכי התנהגות נוספות.

פעמים רבות אני נשאל לגבי מקום המילים בטיפול במשחק, האם התיווך המילולי נחוץ או הכרחי והאם ניתן לקיים את (כל) תהליך הטיפול במשחק ויצירה גם בלעדיו.

באופן כללי, מטפלים העובדים בגישת Art as Therapy נוהגים לסמוך על החוויה המתקיימת במשחק ועל יכולת הילד/אדם להעביר את הנלמד ממנה למציאות ללא עזרה ותיווך מילולי. להבדיל, מטפלים שעובדים בגישת Arts with therapy ישתמשו במילים כדי לתווך וליצור אינטגרציה בין המרחב הדמיוני למציאות ולעזור לילד/מבוגר המשחק לקחת את שחוזה ולמד בו למציאות חייו.

רבדים של זהות

במסגרת עבודת הסיום שלה בקורס נרטיב, ראינה עלוא, סטודנטית לתואר ראשון בחינוך, את סבתה ניצולת השואה, וצללה לעולם שלא הכירה וחיבר אותה עוד יותר לחברה הישראלית

החלטתי שבשום אופן איני רוצה להישאר באירופה, ורציתי לעלות לארץ ישראל ולחיות שם כיהודייה חופשיה ושווה, להקים משפחה חדשה, ולא לחיות יותר תחת איום מתמיד וכפחד נרדף. לאחר מאבקים רבים, בזכות קשרים משפחתיים עלינו קבוצת בני דודים ארצה בשנת 1947, וזכינו להצטרף לקהילה הספרדית-מזרחית שכבר התבססה כאן. באותה שנה נישאתי לבעלי בנימין, והקמנו ביחד עסק של סחר תבלינים שאביו ניהל במצרים. היחידה המשפחתית הקטנה הזו היוותה עבורי תחילת חיים חדשים.

"עברתי כאן טראומה רבה, אך עוד מילדות הייתי אישה חזקה ונחושה. החובה הראשונה שליוותה אותי היתה לא לאבד שוב את מורשת הזהות הספרדית-מזרחית שלי. שמרתי קפדנית על המסורת והדת, על השפה והתרבות שירשתי מהוריי, ודאגתי להעביר אותה לילדי ונכדיי. בו בזמן, רכשתי את השפה העברית, התרבות והמנהגים של היהדות הציונית בארץ ישראל. זהותי השלמה הפכה לשילוב ייחודי של מזרח-מערב, מסורת-חדשנות".

הסיפור המרתק הזה של סבתי גלילה ממחיש כמה השפעות ותהליכים השפיעו על עיצובה של זהותה. כמובן, הבסיס הראשוני לזהותה הוא הרקע התרבותי והמשפחתי ממנו באה – יהודייה ממוצא ספרדי-מזרחי ממשפחה מסורתית. אך זהותה הושפעה גם מאירועים דרמטיים שחוותה – הפחד והרדיפות במצרים ובצרפת, האובדן הטראומטי של יקירים במלחמה, והצורך לברוח ולהגן.

"נולדתי בשנת 1922 בעיר קהיר שבמצרים למשפחה יהודית ותיקה ובעלת מסורת עשירה", סיפרה לי סבתי גלילה. "אבי היה סוחר תבלינים מצליח, וזכיתי לילדות יחסית בטוחה ומבוססת. עם זאת, כבר מגיל צעיר הייתי מודעת לכך שאנחנו קהילה חריגה וזרה במצרים המוסלמית. חיינו כל הזמן בפחד סמוי מרדיפות ופרעות נגד היהודים.

"אותו פחד הפך מוחשי ממש בגיל 23, כשפרצו במצרים פרעות אלימות ופוגרומים קשים כלפי יהודים בעקבות התפתחות מלחמת העולם השנייה והמצב הביטחוני הרעוע. במשפחתנו ראינו את הכתובת על הקיר, שהמצב הולך ומחמיר, ואנחנו נמצאים בסכנה קיומית. לכן, החלטנו לממש את הקשרים המשפחתיים שהיו לנו במדינות המערב על מנת לצאת ממצרים".

"לאחר חודשים של מסע מפרך ומלא סכנות הגענו לצרפת. התיישבנו בפריז וניסינו בכל כוחנו להשתקע ולהרגיש בטוחים שוב. אולם התקופה הזו היתה קצרה. בזמן הכיבוש הנאצי על צרפת נידונו שוב לתקופת זוועות וסבל בלתי נתפס. הורי, אחי ואחותי לא שרדו את התופת הנאצית באירופה. רק אני וקרובי משפחה אחרים הצלחנו להסתתר בדרך נס אצל משפחות לא יהודיות שסיכנו את חייהן כדי להחביא אותנו. כשהמלחמה נגמרה, הייתי כילדה שכולה, לבדה בעולם, עם טראומות נוראיות מאובדן של כל היקר לי וממראות האימה שעברתי.

דרך העדשה הפמיניסטית, מעורר הסיפור השראה וכבוד לאלו שנאלצות להתמודד עם אתגרים קיומיים קשים במיוחד כנשים. גלילה נתקלה לאורך החיים בקונפליקטים ושיקולים מורכבים הנוגעים במעמדה ותפקידיה כאישה – צורך להבריא את עצמה ולשרוד כפליטה לבדה לאחר אובדן קרובים, בניית משפחה מחדש במקום זר, הקמת עסקים כאישה יוזמת.

מהעבודה שעשיתי בקורס למדתי להכיר את הצד הזה של משפחתי ואת שורשיי, ולהעריך את מה שעברה סבתי, ולהרגיש גם אני חלק מהמציאות המורכבת כאן.

ניתן לראות בסיפור חייה ביטוי לתהליך הבנייה המתמשך והדינמי של הזהות האישית. זהותה של גלילה התעצבה ככל שהיא נחשפה לחוויות וזרמים תרבותיים חדשים, וביצעה סינתזה והשלמה ביניהם. כך למשל, בהגיעה ארצה היא רכשה והטמיעה חלקים מהזהות היהודית-ציונית החדשה, תוך כדי שמירת המורשת הספרדית-מזרחית מהוריה.

עושים ולומדים ספורט

התואר השני בספורט, מספק לבוגרים ידע בשלל תחומים ובונה אותם כיזמים פורצי דרך בתחום הספורט בישראל, וכמאמנים מנטליים. דיברנו עם שתיים מהבוגרות, על התובנות שלהן מהלימודים

"ספורט הוא כלי שמחבר בין אנשים ללא הבדל דת, גזע, מין, מעמד סוציאקונומי או סטטוס בתעודת הזהות, התחום נמצא בהתפתחות ונסיקה וזה בדיוק הזמן להתפתח אתו. הכלים שאותם קיבלתי במהלך הלימודים הם בראש ובראשונה היכולת להסתכל על העשייה החינוכית במשקפיים אחרות, דרך עדשות הפסיכולוגיה והאימון המנטאלי.

"כיום אני יודעת לדייק את הדרך בהקמת מיזמים חדשים ולהכיר אופציות שונות העומדות לרשותי מבחינת כלים פדגוגיים וניהול קהילות. כמו גם כלים טכניים ופרקטיים. קורס שהיה מאוד משמעותי עבורי הוא אימון מנטאלי בספורט. מתוך הקורס לקחתי כלים לעבודה מעשית כמאמנת מנטאלית באוריינטציה לספורט, וחשוב לציין שאלו כלים שימושיים לא רק בעולם הספורט.

"אחד היעדים שלי הוא להתפתח בתחום האימון המנטאלי ולהצליח להגשים מיזמים חברתיים בתחום המשלב בין חינוך, אימון וספורט, בעיקר עבור ילדות, נערות ונשים".

התואר השני בתחום הספורט, משלב הקניית ידע תיאורטי לצד רכישת כלים חינוכיים ומקצועיים להפיכת הספורט לפלטפורמה חינוכית וערכית במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית. הספורט מהווה פלטפורמה להשפעה ושינוי בתחום החינוכי, ערכי, תרבותי וחברתי. לאור פוטנציאל זה, אנשי חינוך, מורים לחינוך גופני ומאמנים, במסגרות החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי בתחום הספורט, יכולים למנף ולמצב את הפעילות בספורט כגורם מרכזי בתחום החינוך המשפיע על החברה בישראל.

עולמות הספורט והאימון המנטלי בישראל צוברים בשנים האחרונות תאוצה. הביקוש לאנשי מקצוע בעלי ידע תיאורטי ומעשי בספורט הולך ועולה, והתחום זוכה לפריחה ומאפשר לבוגרים להשתלב בעשייה נרחבת בעולמות החינוך והחברה.

בתואר השני בהתמחות בספורט, מגיעים אנשי חינוך אשר שואפים למקצוע שיאפשר להם סיפוק ותחושת משמעות עמוקה. הבוגרים משתלבים הן במערכת החינוך הפורמלית והן במסגרות בלתי פורמליות, ומעבר לאפשרויות העבודה הרבות והדלתות הנפתחות בפניהם, הם זוכים גם בתחושת שליחות, השפעה ויכולת לייצר שינוי חברתי/חינוכי.

הבוגרים יוצאים עם מגוון כלים יישומיים לעבודתם השוטפת, רבים מהם יוצרים רעיונות ומיזמים חדשים או משתלבים במיזמים ופרויקטים חברתיים/עסקיים.

דורית ארגוב, בוגרת התואר, היא יזמית חברתית, מאמנת מנטלית ומאמנת כדורשת נערות ונשים, תחום שנמצא במגמת זינוק בשנים האחרונות וסוחרף אחריו אלפי נשים בכל הארץ. "בחרתי בתואר השני מכיוון שרציתי לקבל כלים וידע תיאורטי נוסף שיוכלו לסייע לי להתפתח בתחום אליו נכנסתי לפני מספר שנים (אימון ויזמות חברתית)", מספרת דורית. "אני מגיעה מרקע של מדעי החיים והיה לי צורך בידע מתחום החינוך, היזמות, האימון המנטאלי, הספורט והשילוב שביניהם, שאפתי להבין טוב יותר את מה שאני עושה באופן פרקטי גם מהפן האקדמי. אני רואה בספורט כלי עוצמתי וחשוב, דרכו אפשר לגעת בכל אדם ולהקנות לו מיומנויות, כישורים וערכים אותם יוכל לקחת ובהם יוכל להשתמש בחייו.

בתואר השני, מלמדים מהמרצים המובילים בישראל בתחום החינוך והספורט, מרצים בעלי ניסיון בתחום האקדמי, ובעלי ניסיון פרקטי מעשי רחב. "הגעתי ללימודי תואר שני מתוך רצון ללמוד ולהתפתח ובשאיפה לשפר את תנאי העכר שלי כמורה בחינוך הפורמלי", משתפת אותנו בוגרת התואר, **ז'אנה מרגולין**. "מדובר בתואר פרקטי ויישומי שמאפשר חשיבה מחוץ לקופסא, חשוב לי לציין שכל הקורסים היו מצוינים וכבר במהלך הלימודים סייעו לי בפיתוח העשייה שלי. לדוגמה, בזכות הקורס של ד"ר ניב נחליאלי, אסטרטגיות לשינוי ויזמות חברתית בספורט, יצרתי מיזם אינטרדיסציפלינרי בבית הספר אשר יצר שילוב בין מרבית המקצועות בבית הספר והספורט, במסגרת המיזם הפקנו יום שיא מרגש בנושא סובלנות, כאשר 12 כיתות י"א לקחו חלק במיזם. קורס משמעותי נוסף עבורי היה של ד"ר רונן ברגר, 'דינמיקה ארגונית' ווגם 'חינוך וחברה במאה ה-21'. היה זה מפגש עם מרצה מיוחד ומעניין שלימד טיפול דרך אמנות וטבע. מאוד התרשמתי מהגישה, מהיצירתיות של המרצה ומהתחום המרתק, ואני מיישמת בעבודתי באופן שוטף כלים אשר קיבלתי במהלך הקורס.

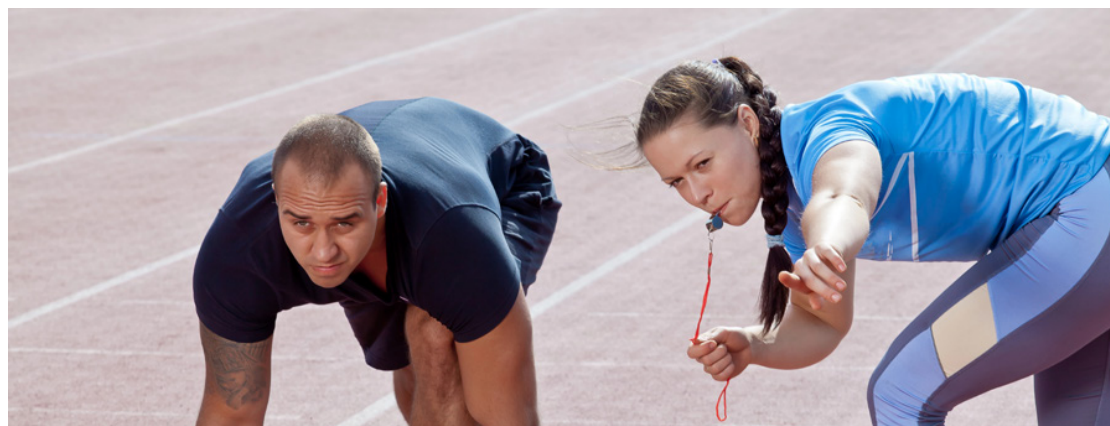
"אמנם אני לא מגיעה מתחום הספורט, אלא מתחום מדעי החברה והרוח, אך מצאתי את עצמי לומדת דברים שפתחו לפני את הצוהר לעולם הספורט ואני מרגישה לגמרי שזכיתי".

התואר נע על שני צירי לימוד מרכזיים: ההשפעה החברתית חינוכית – הספורט כפלטפורמה להשפעה חינוכית וחברתית, עם מגוון קורסים כגון: יזמות חברתית חינוכית בספורט, ספורט ככלי פדגוגי, ספורט וקהילה.

בקורסים מקבלים הסטודנטים, תיאוריות וכלים מעשיים לתכנון התערבויות קהילתיות כמו כלים לניהול קהילות ופיתוח מיזמים שונים שמטרתם להוביל לשינוי חברתי/ חינוכי באמצעות הספורט.

הציר השני הוא תחום האימון המנטלי שזכה לפופולריות עצומה בשנים האחרונות. האימון המנטלי מאפשר כלים ברמה הרגשית והקוגניטיבית, כלים בהתמודדות עם לחץ, מימוש יכולות אישיות וקבוצתיות ותרגול מיומנויות. מטרת האימון המנטלי היא לשפר את יכולתו של ספורטאי לזווסת את מחשבותיו, רגשותיו והתנהגותיו במצבי לחץ גבוה, ובכך להגביר תחושת ביטחון וחוסן נפשי.

קורס זה מהווה ציר מרכזי בהתמחות ומתאים לכל מי שמנחה או מלמד ספורט ומוביל במסגרות לא מחייבות תחרות, ועד לרמות הגבוהות של ספורט הישגי. הקורס כולל תחומי פסיכולוגיה של הספורט, דינמיקה קבוצתית בספורט, סמינר מחקרי ופרקטיקום מעשי – במסגרת ההתנסות המעשית בוחר כל סטודנט מסגרת ספורטיבית פעילה ומיישם את שלמד בליווי קבוצה, ספורטאי בודד או מאמן. התהליך נעשה בליווי, פיקוח, הדרכה והכוונה מקצועיים ומרחב תומך המאפשר רפלקציה ולמידה תוך כדי עשייה.

האמנות כריפוי

שלוש שנים בלבד לאחר סיום התואר בקריה האקדמית אונו, חמדה פרחי עושה חיל בתחום הטיפול באמנות חזותית. "האמנות היא שפה חסרת שיפוטיות, שפה המביאה את האני הטהור שמחבר בין כולנו", היא מספרת

אשר ממשיכות להתקיים עד היום."

כיצד חווית את היחס בין התיאוריה לפרקטיקה שקיבלת במהלך הלימודים?

"מאוד נהייתי מהחיבורים בתהליך הלימודי הקושר בין התיאוריה, ההתנסות ביצירה והתנסות השדה. היכולת להשתמש בתיאוריה שלמדתי עוברת דרך ההתנסות בסדנה וכך היא בהירה יותר ומופנמת יותר. כשפגשתי מטופלים בהתנסות המעשית, חשתי בטוחה יותר להביא את הדברים, משום שחוויתי אותם על עצמי קודם לכן. יותר מכך, בתהליך הזה חשתי שאני מקבלת אומץ ללמוד ולנסות גישות חדשות, התפתחה בי סקרנות ואמון בתהליך. החיבורים האלו בלימודים אפשרו לי לבטוח בתהליך שבטיפול באמנות."

ספרי על מרצה/ קורס שעוררו בך השראה והשפיעו על דרכך.

"מי שהאירה לי את דרכי כמטפלת היא ד"ר מיכל לב אשר בקורס 'אמנות מבוססת מחקר' פתחה עבורי דלת לסקרנות אינסופית, לחקירה והעמקה, למפגש עם האחר, כל אחר. בקורס היא חשפה אותנו לשיטת מחקר חדשה שמתחברת מאוד לעמדת המטפל באמנות. כמו בטיפול שבו המטפל מתבונן לעומק במטופל, ובאמצעות החוויה של הטיפול, היצירה וההתבוננות בהם מנסה להתאים את המיכל הנכון וההתערבות שתקדם אותו, גם במחקר נעשה שימוש בכלי האמנות והיצירה במטרה להבין עקרון או תופעה אנושית בדרכים מדעיות, שאינן בהכרח לוגיות. מיכל הציתה בי את הסקרנות לחקור ולהבין והרחיבה את ההתבוננות שלי. היא גרמה לי לכתוב בהנאה ועודדה את המוטיבציה לפעול גם במרחב הכתיבה האקדמית. מיכל עצמה, מעוררת השראה

רק לפני שלוש שנים, היתה חמדה פרחי סטודנטית לתואר באמנות טיפולית, וגם רעיה ואמא לארבעה ילדים שמתמודדת עם אתגרי החיים, מנסה לנווט בין ההורות לבין הפרנסה. כיום, היא כבר מטפלת באופן פרטני ומנחה קבוצות, ובעיקר מטפלת באמנות במרכז יה"ל ורשת בית אקשטיין, עובדת עם אוכלוסיות מגוונות, כמו בני משפחה של מתמודדי נפש ונערים על הרצף האוטיסטי.

המסע שאליו יצאה, מתברר, הפך ממש לדרך חיים – של התמסרות למקצוע שמעורר בה תחושת שליחות ואהבת כל אדם. "הזהות המקצועית האישית שלי, נחשפה בתוכי דרך המסע המרגש אותו עברנו יחד בקבוצת הלימוד", היא משתפת. "כבר ביום הראשון ללימודים הבנתי שהגעתי הביתה. הגעתי למקום שבו אפשר להיות, עם עצמי ועם האחר. נוסף על כך, מה שסייע לי למצוא את הדרך הייחודית שלי היה השפע שחוויתי. המכללה חשפה אותנו למגוון כל כך רחב של גישות, למגוון רחב מאוד של מרצים. מאוד אהבתי שחשפו בפנינו כל כך הרבה שיטות טיפול. לכל אורך הדרך התבוננתי על עצמי, שאלתי שאלות. ידעתי שלבסוף אנלה איזה מטפלת אני רוצה להיות."

איך היתה החוויה של הלימודים בקבוצה אינטימית וקבועה?

"חוויה נפלאה. בתהליך הלימודים יש כל כך הרבה רגעים של גילוי עצמי. זהו תהליך אישי עמוק והקבוצה היא המיכל בתוכו קורה התהליך הזה. קיבלנו הזדמנות להיות עדות, הזדמנות לשקף, לשותף וכך נוצרו חיבורים מיוחדים בינינו שמאפשרים עד היום קשר של תמיכה והבנה הדדית, וכמובן גם כר פורה לחשיבה משותפת מקצועית. מאז הלימודים נוצרו בינינו קבוצות פעילות

שאני מתחילה יצירה, עלי להתארגן אליה מחדש כך גם במציאות עלי להתארגן מחדש. לכל אורך הדרך המשכנו להיות נוכחים עבור המטופלים. מצאתי דרכים יצירתיות, ליצור ולהמשיך בתהליכים משמעותיים גם כשאנחנו נפגשים מרחוק, כל אחד בביתו. העוצמות של המפגשים, הפתיעו אותי לטובה וחיזקו את האמונה שלי בכוח היצירתי שלי כמטפלת ובכוחם של המטופלים איתם אני עובדת."

ספרי על רגע של סיפוק ואושר מתוך עבודתך.

"רגעים בהם היצירה מפיתה חיים בקשר מרגשים אותי במיוחד. זכור לי רגע מיוחד בטיפול קבוצתי דיאדי, בו השתתפו זוגות של הורה ובן/בת המתמודדים עם מחלה נפשית. בתרגיל שיקוף של כוחות ותכונות חיוביות הורה-בן/בת ציירה אחת המשתתפות המתמודדות לאמה ציור אישי. הציור היה ישיר כל כך עד שכולנו עצרנו ודמענו יחד עם האם, שלאשונה חשה שגם היא נראית ומוערכת על ידי בתה. הבת, אשר מתקשה לדבר באופן ורבלי, מעולם לא מצאה את הדרך להביע את הדברים. לאמנות היכולת לבטא את שהמילים לא מספקות ולקרב את השותפים ליצירה. בעיניי, האמנות היא שפה חסרת שיפוטיות, שפה המביאה את האני הטהור שמחבר בין כולנו. מקצוע הטיפול באמנות מאפשר התבוננות אינסופית, וצמיחה תמידית. הוא מעניק לי את היכולת להביא את עצמי בכנות, באותנטיות, בנוכחות מלאה ובטוחה."

בדרכה האמפתית והיסודית והאופן בו היא יוצרת קשר עם הסטודנטיות. ההשראה הזו הולכת איתי בדרכי עד היום, ואני חושבת שהעשייה המגוונת שלי עם שלל אוכלוסיות התאפשרה מההשפעה העמוקה שלה על טיפוח המטפלת שצמחה בתוכי. את המחקר שיצרנו במסגרת הקורס שלה, עבר שעיבי ואני, זכינו להציג ביוזמתה בכנס של י"ת למטפלים בהבעה ויצירה."

על מה את מודה במסע הזה שעברת במכללה?

"אני מודה על כל כך הרבה דברים, על הזכות לעבור את המסע הזה בעצמי. על הגילויים וההתפתחות. על האפשרות להכיר מרצים ועמיתים בעלי אישיות ייחודית, אנשים ששואפים לחיים מלאים עבור עצמם ועבור האחר. מכל מרצה שאצלו למדתי קיבלתי השראה, קריאת כיון של דרך וגישה טיפולית. אפשר לומר שניתן לזהות בי את טביעות אצבעותיהם של מרצים רבים במכללה ואני מלאת הכרת הטוב לכל אחד מהם."

מה הדבר הכי מהותי שגילית על עצמך כמטפלת באמנות בעקבות הלימודים?

"גיליתי שאני הרבה יותר פתוחה וגמישה ממה שידעתי על עצמי. גם במובן האנושי, האהבה שלי את השונה והאחר, וגם במובן של גמישות המחשבה. גיליתי את היכולת שלי להתרכז בטוב שבאדם מבעד לחולי ולקושי. בלימודים הבנתי שיש לי שליחות, שליחות לעשות משהו טוב בעולם הזה. כיום בעבודתי, אני בוחרת להתמקד בטיפול, בכוחות של המטופלים, להעצים את הכוחות, לשים עליהם זרקור. למשל, בעבודה עם מטופלים על הרצף האוטיסטי בתיכון בו אני עובדת, בתוך הנעלם הגדול של האוטיזם, יש שיח וניסיון להרחיב את הביטחון והשליטה באמצעות היכולות והכוחות של האדם."

רבים חווים קושי ואי וודאות, כיצד את רואה את מקום האמנות במשבר הזה?

"לאמנות ולטיפול באמנות יש כוח עצום מול אי הודאות. אי וודאות המביאה את כולנו לשאלת השאלות – האם העולם הוא מקום טוב ואני מהלכת בו בביטחון או עולם כאוטי בו אין לי שליטה על שום דבר? המפגש עם עולם היצירה מאפשר סדר בתוך הכאוס, כפי שבכל פעם

להישאר ביחד

אחרי יותר מ-220 ימי מילואים, אייל חזר לספסל הלימודים, כאשר ביד הוא כבר מחזיק את הזימון לסבב הבא. זה אולי לא זמן לסיכומים, אבל בהחלט זמן למחשבות ותובנות על החברה הישראלית ועל הדבר שלו היא זקוקה יותר מכל יומן מילואים, חלק 2

אבל חשוב לי לומר שרוב הזמן הרגשתי שיש לי את התמיכה של כולם כולל כולם, גם אלה שלא מתגייסים, גם אלה שבאופן עקרוני הגיעו למיצוי ולהתנגדות להמשך הלחימה. כולם גרמו לי להרגיש שהרבה יותר מהצווים ששולח הצבא, זה הקול הפנימי והאנשים שסביבי ששולחים אותי, ושהמדינה הזו ראויה שאלחם למענה.

אני יודע, זה נשמע כמו קלישאה, אבל זו המציאות. ההורים והסבים והסבתות שלנו הגיעו לכאן מכל קצוות תבל, כדי לבנות כאן עבורנו בית מוגן. מקום שבו נוכל לנדל את הילדים בלי להיתקל בשנאה ובאנטישמיות. בשבעה באוקטובר, החלום הזה חטף אגרוף – גילינו שגם כאן אנחנו לא בטוחים. זה שבר נוראי, אבל שבר שממנו אנחנו יכולים לקום.

כל הטקסט הזה בעצם בא לומר שורה אחת, תחתונה – אנחנו נצא מזה, אני מרגיש שמחוץ לכותרות של אתרי החדשות, ומחוץ לכנסת ולוויכוחים המטופשים בה, יש כאן חברה מצוינת. אנחנו רק צריכים לזכור את הביחד הזה, את התמיכה, ולהמשיך לשלב ידיים כדי ליצור את התיקון.

במוקדם או במאוחר, אולי אפילו כשאתם קוראים את השורות האלה, המלחמה תסתיים. כולנו נחזור הביתה, עם הסייטים או המחשבות על החברים שאיבדנו, אבל גם עם ידיעה אחת שאסור לנו לפגוע בה – אנחנו חייבים להמשיך להיות ראויים למקום הזה, והמקום הזה צריך להיות ראוי להקרבה שלנו.

עזה, לבנון, שוב עזה, יריות, פציעות, חוסר שינה, דילמות ערכיות ומוסריות יום-יומיות. נכון, בשנה האחרונה אולי לא למדתי יותר מדי, בוודאי שלא מספיק כפי שתכננתי, אבל במציאות – נראה שלמדתי כל כך הרבה. על עצמי, על הזהות שלי כישראלי, על הערכים שלי, על החברה הישראלית, על השותפים שלי לתיקון שיהיה כאן, על כל אלה שעומדים מאחוריי ומאפשרים לי להילחם למען המדינה שלי.

בזמן שאני כותב את הדברים האלה הסוף עדיין לא נראה לעין. כן, חזרתי לספסל הלימודים, מצאתי את עצמי מתמודד עם השלמת החומר – תודה לאונו ולמרצים הנחמדים מאוד שממש הלכו לקראתי ואפשרו לי להשלים משימות ולהגיש עבודות באיחור. מצד שני, כבר היום יש לי זימון לעוד סבב מילואים, שיביאו אותי ליותר מ-220 ימים בשנה הזו, ואני יודע שיש כאלה שעשו יותר ממני.

אני יודע שהמדינה צריכה אותי. בשביל זה אני כאן. ואני יודע שהיא צריכה אותי באמת, לא רק כי אני מקבל צווים למילואים – זה רק הביטוי החיצוני. אני יודע שהיא צריכה אותי, בזכות העובדה שכולם מגויסים לעזור לי. כולם, זה אומר מקום הלימודים שלי – הקריה האקדמית אונו; אבל גם נהג מונית שלקח אותי בשבת אחת בחינם לבסיס, כי לא היתה תחבורה ציבורית; ובעלים של מסעדות שנתנו לנו אוכל חינם; ועשרות אלפי ישראלים שתרמו לנו חפצים ואוכל ובאו לבשל ולתת גב.

החברה הישראלית היא הגב שלנו, ולאורך כל השנה הזו הרגשתי את התמיכה שלה. הרגשתי שאני לא לבד, גם כשהייתי מאוד לבד. זה לא המקום להיכנס לסוגיות פוליטיות, או חברתיות-פוליטיות בנוגע לנשיאה בנטל,

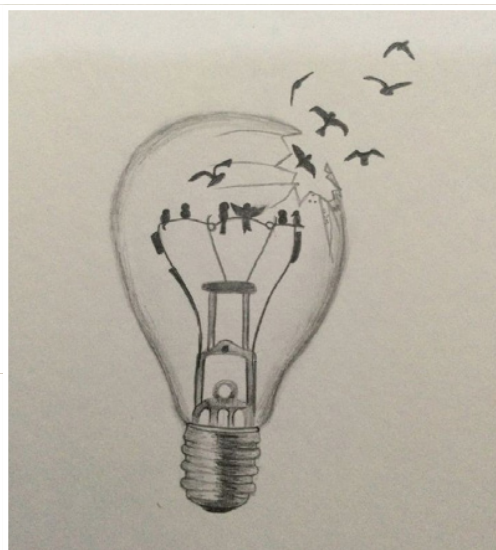
עידן חדש-ישן

את שנת הלימודים בבית הספר למוסיקה של הקריה האקדמית אונו פתחנו עם **עידן רייכל**, בכיתת אמן על השירים שהפכו לנכס צאן ברזל במוסיקה הישראלית ועל הפרויקט המשותף עם מנהל בית הספר, מאסטר ורון גוטפריד והפילהרמונית הישראלית. במהלך האירוע סיפר רייכל על הקריירה שלו מתחילתה עד להיום, ביצע כמה שירים, ענה על שאלות מהקהל והיה גם רגע מיוחד אחד: גולן אלקלעי, מילואימניק פעיל וסטודנט בשנה ב', עלה עם רייכל לבמה לביצוע זוגי קסום.

כמו אלף חילים

את כל סמסטר הקיץ שלה, בחרה הסטודנטית **אינאס קאסם** לתאר באלבום שכל כולו ציורים שציירה, ומספרים על מה שעבר עליה בשיעורים, ומה שעבר על כולנו. "תודה למרצה של יהודה, שאפשר לי להגיש את עבודת הרפלקציה באמצעות ציורים". ולהפנות אתכם גם לעמוד האינסטגרם שלה, שם מתנוססים הציורים בגאון.

לומדים להיאבק באפליה

את עבודת הסיום שלהן בקורס "חינוך וחברה במאה ה-21", ביקשו שלושה סטודנטים להקדיש ליצירת יוזמה: קידום נשים ערביות באקדמיה, ומאבק באפלייתן. דיברנו איתם כדי להבין איך הופכים את התוכנית למציאות טובה יותר

תקווה, אך כבר מהרגע הראשון היא הרגישה תחושת אי נוחות. חברי הוועדה התייחסו אליה בצורה מתנשאת ומזלזלת, והשאלות ששאלו אותה התמקדו בעיקר במוצאה האתני ובזהותה הפוליטית. רולה ניסתה להדגיש את כישוריה ואת ניסיונה הרב, אך חברי הוועדה לא התעניינו. בסופו של דבר, היא קיבלה הודעה כי מועמדותה נדחתה.

"הרגשתי כאילו הם לא באמת מאמינים שאני מסוגלת לעשות את העבודה", סיפרה רולה למראיינים. "הם שאלו אותי שאלות כמו 'למה את רוצה להיות חוקרת?' ו'מה את חושבת שאת יכולה לתרום לתחום?' אבל הם לא שאלו את אותן שאלות את המועמדים האחרים. הם שאלו אותי שאלות כמו 'מה דעתך על המצב הפוליטי?' ו'איך את רואה את עצמך תורמת לחברה הישראלית?'. הרגשתי מושפלת ומבושלת. הייתי שבורה ומאוכזבת. הרגשתי כאילו כל חלומותי התנפצו. ידעתי שהייתי מועמדת מצוינת לתפקיד, אבל הרגשתי שאין לי סיכוי בגלל מוצאי".

רולה אכן לא התקבלה לעבודה, לדבריה, והיא חשה שהסיבה לכך היא אפליה, בוודאי בהתחשב בעובדה שמי שנבחרה ללמד במקומה – הגיעה עם נתונים פחות טובים. "אני לא מוותרת על החלום שלי להיות חוקרת", היא אמרה. "אני יודעת שאני מסוגלת להצליח, ואני לא אתן לאף אחד לעצור אותי. אני קוראת לכל הנשים הערביות שרוצות ללמוד באקדמיה לא לוותר ולהלחם על החלומות שלך".

המקרה של רולה אולי נקודתי, אך אנו יודעים שהוא אינו כזה. נשים ערביות מתמודדות גם כך עם קשיים רבים בבואן לאקדמיה, ובבחירתן להיות חלק מהמהפכה, ועל כן תפקידה של האקדמיה לפתוח בפניהן את השערים ולאפשר להן להיות חלק.

במסגרת הקורס "חינוך וחברה במאה ה-21", ביקשו הסטודנטיות **סומיה אלנקיב, בראא תאיה ואדם אלעטאונה**, לשים זרקור על תופעה שאותה פגשו חבריהם וקרוביהם, במוסדות אקדמיים שונים – אפליה כלפי נשים ערביות, במיוחד בתחום האקדמי. "רצינו לעשות שינוי בחברה הישראלית", הסבירו. "רבות מאתנו כנשים מתמודדות עם קשיים רבים, הן מבחינה חברתית והן מבחינה מקצועית, בדרך להשגת השכלה גבוהה וקידום בקריירה. מטרת העבודה שלנו היא העלאת המודעות בנושא אפליה, הן ברמה האישית והן ברמה החברתית – על מנת לקדם שוויון וצדק, ולשפר את המצב".

איך מודעות משפרת את המצב?

"ככל שאנשים מודעים יותר לצורות השונות של אפליה, כך הם יוכלו לזהות אותה ביתר קלות בחייהם ובעולם סביבם. ההבנה הזו חיונית על מנת להתמודד עם אפליה בצורה יעילה. מודעות לאפליה יכולה לעזור אמפתיה וחמלה כלפי אלו הסובלים ממנה, ורגשות אלה יכולים להוביל לפעולה כמו תמיכה בקורבנות אפליה, התנדבות בארגונים הפועלים למען שוויון, או לחץ על מקבלי החלטות לפעול. כמו כן, הדבר מוביל לשינוי התנהגות ברמה האישית, כלומר להיות מודעים יותר לדעות קדומות ולנקוט בצעדים כדי להתגבר עליהן. מודעות ציבורית רחבה לאפליה יכולה להוביל לשינוי חברתי. לחץ ציבורי יכול לגרום לממשלות ולמוסדות אחרים לנקוט בצעדים למניעת אפליה וקידום שוויון".

הדוגמא שבה בחרו להתמקד, היא רולה, אישה בדואית שסיימה בהצטיינות את לימודי הדוקטורט שלה באוניברסיטה. לאחר חיפוש ממושך אחר משרות אקדמיות רלוונטיות, היא קיבלה הזמנה לראיון עבודה באוניברסיטה אחרת. רולה הגיעה לראיון מוכנה ומלאת

מה האתגרים בהוצאת המיזם לפועל?

"הצלחת היוזמה תלויה בשיתוף פעולה בין נשים ערביות, מוסדות אקדמיים, וארגונים פמיניסטיים. יחד, אנו יכולים ליצור שינוי משמעותי ולפתוח דלתות עבור נשים ערביות מוכשרות המעוניינות לתרום לקהילה האקדמית.

תואר M.A. בחינוך במתכונת היברידית

שנה וסמסטר של מסלול חדשני ומרתק.
עם גמישות לל"ז שלך.

— התמחות בחינוך מיוחד —

מוכר לגמול ומלגות 🎓 יום אחד בשבוע

לפרטים >>

על מנת לנסות לתקן את המצב, ביקשו הסטודנטים בסיום עבודתם להציע גם אפשרויות לפיתרונות שיקלו על נשים ערביות להשתלב באקדמיה ובחברה הישראלית בכלל. המיזם שאותו הן מבקשות לקדם, עונה לשם "קולות ערביות באקדמיה". המטרה: לקדם שוויון הזדמנויות עבור נשים ערביות בתחום האקדמי.

לצורך קידום הפרויקט, ביקשו הסטודנטים להקים ארגון, לאסוף נשים ערביות משכילות, להביא את סיפורן ולהפיץ אותו על מנת להשיג שתי מטרות: האחת היא לייצר מודלים לבנות צעירות, ללמוד ולהתקדם באקדמיה, והשנייה – להיאבק באפליה. נוסף על כך, הן יזמו סדנאות הכנה לנשים ערביות באקדמיה, במטרה להכין אותן לתפקידים שונים, ולסייע להן להתמודד עם האתגרים שיצוצו במהלך הדרך, לצד הוספת מפגשי ייעוץ, ליווי ובניית קבוצות תמיכה שייתנו להן כוח.

כחלק מהמיזם, החליטו הסטודנטים להקים מאגר נתונים של נשים ערביות עם דוקטורט או בדרך, על מנת לחבר בינן לבין משרות פנויות, ולייצר גם קמפיין תוך שיתוף פעולה עם מוסדות אקדמיים, לצד צעדים תקשורתיים נוספים.

"הפרויקט שלנו יכול לתרום רבות לשינוי המצב הקיים ולשיפור ייצוגן של נשים ערביות באקדמיה", סיכמו. "הפרויקט יכול להעלות את המודעות לאפליה, לעודד מוסדות אקדמיים לנקוט בצעדים למניעת אפליה, לחזק את הביטחון העצמי של נשים ערביות ולעודד אותן להגיש מועמדות לתפקידים אקדמיים".

הקריה האקדמית אונו

Ono Academic College

טל' 03-5311888 | www.ono.ac.il | info@ono.ac.il

[מוזמנים לבקר בעמוד הפקולטה שלנו](#)